

Cap allà als anys trenta em va venir l'afició de pintar, però no sants ni esglésies sinó paisatges, el que em va distanciar un cert temps d'ell per juntar-me sovint amb en Glanadell, en Grau, en Creizet, etc. Ell, en Jaume, també volgué pintar, sobretot perquè li agradà esnifar el perfum o l'olor de la pintura a l'oli, i també vingué algun cop al camp amb nosaltres, però pogué més el passat que el present i pintà capelles, altars i interiors generals del nostre temple, cosa que em va obligar, per seguir-li la veta, a ficar-me també a dins l'església i començar a pintar l'altar barroc de sant Domingo. Això passava en començar l'estiu de l'any 1936. Esclatà la revolució i el meu pobre quadre, guardat a mig pintar a l'armari interior de l'altar, va ser cremat juntament amb tots els altres ornaments, i la trona.

Després del conflicte armat en Jaume es casà i anà a viure a Barcelona per regentar la fusteria del seu oncle. Jo em vaig dedicar de ple a la fotografia sense moure'm del poble. Ell, però, va continuar i va ampliar els seus coneixements d'art, envoltat de grans intel·lectuals com el Sr. Puig i Cadafalch, en Joan Amades i antiquaris famosos, arribant en pocs anys a tenir la categoria nacional que tots, més o menys, sabem.

És per això que, en rebre la visita dels amics Oriol Calvo i Llorenç Soldevila convidant-me en la tasca que vol emprendre el Centre d'Estudis Argentonins, he tingut una gran alegria, perquè la considero com el fruit de la llavor que en Jaume va sembrar i que ara fructificarà, segurament, amb tot l'esplendor. Per això m'hi adhereixo plenament dintre la meua humil capacitat, i aplaudeixo l'encert d'haver-li posat el nom que millor li escau: Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell.

RAFEL BIGORRA i RIUS

hipólito lázaro a Argentona

El motiu perquè posi en un paper l'evocació del cantant és que enguany s'acompleix el 25è aniversari de la seva mort. No tinc cap document per poder datar exactament el sojorn que va fer a la nostra vila. Relacionant la seva estada amb el meu calendari, crec que devia ser pels anys 1944-46. Ell, la seva muller (Sra. Juanita) i una filla que deuria tenir vint anys (la Nèlia).

L'aspecte físic del tenor ja no tenia res a veure amb la imatge, tan prodigada, de quan va estrenar *Il Piccolo Marat*, que precisament Mascagni va crear pensant en ell. La imatge del tenor trucat en ardit revolucionari i cofat amb un barret frigi, no tenia cap semblança amb aquell pacífic estadant de l'hotel. Es podria confondre perfectament amb un benestant burgès propietari d'una botiga de vetesifils del barri de la Ribera.

Situem la data en les premisses del temps: anys 1945-1946, en ple règim franquista de depuracions i exilis. No sé si en Lázaro tenia quelcom per purgar de la seva actuació durant la República. Pensem en la ventada que va fer que s'exiliessin l'Emili Vendrell, en Lamote de Grignon (pare i fill) i tants altres. Però el que sí recordo és que feia una vida molt retirada. No l'havia vist mai confraternitzant amb els "senyors" del Casino, potser perquè en aquells temps estaven enderiats amb l'estraperlo del

tèxtil i no estaven pel "Piccolo Marat" ni el Rodolfo de la Bohème. L'havia trobat moltes vegades sol i, tot caminant, anava vocalitzant en veu alta. Els vespres el trobaves a la terrassa del Solé, envoltat dels molts estadants. Ell acaparava l'atenció explicant anècdotes de la seva vida artística: al Teatro San Carlo de Nàpols els del galliner l'havien rebut amb crits de Lázaro, Lazarone, que ell deia que era una paraula que en italià resultava molt pejorativa. L'artista no es va immutar, es va avançar fins a les "candilejas" i s'ajupí fent un gest similar a la figura del cagner del pessebre.

Un vespre va actuar el cavaller Gòdia. Aquest bon home imitava els refillets de tota mena d'ocells. El senyor Lázaro el corregia constantment. Per exemple, que la passada del canari no l'havia de fer amb el nas sinó que havia de recolzar-la amb la gorja, i ell es posava dret i refilava exemplaritzant al bon cavaller Gòdia.

Quantes facècies podria explicar del senyor Lázaro si les neurones fossin més retentives! L'amic Serra (Morgan) recorda que en aquelles dates ell feia d'escolà a la missa de nou i a la

Hipólito Lázaro en la seva creació absoluta d'*Il piccolo Marat*, de Mascagni.

La imatge del tenor trucat en ardit

revolucionari i cofat amb un barret

frigi, no tenia cap semblança

amb aquell pacífic estadant de l'hotel.

Es podria confondre perfectament

amb un benestant burgès propietari

d'una botiga de vetesifils.

HIPÓLITO LÁZARO
A ARGENTONA

pregunta que li va fer del per què no cantava a les misses més tardanes, ja que eren les que freqüentaven els "senyors", el tenor li va respondre que si el volien oir que anessin al Liceu.

En aquell temps, l'Hotel Solé tenia un wàter que donava al pati. En Lázaro, després de dinar, es recloïa a la cambra i es posava a cantar. Una senyora que era una estadant li va dir: "Senyor Lázaro, per què no ens canta un vespre?". La resposta també va ser la convocatòria al Liceu.

El doctor Gispert, que estiuejava en una de les casetes del jutge, va tenir la desgràcia que

una seva filla va sofrir una important cremada. Assabentat el tenor de l'accident, va demanar al doctor que li permetés cada tarda anar a cantar ben baixet al capçal del llit de l'accidentada.

Cada any l'Hotel Solé feia la seva gran festa. Els arbres que hi havia al pati estaven folrats de nards i clavells. A la nit es feia un gran sopar. En una taula llarga hi havia una important representació dels que s'hostatjaven a l'hotel. En un extrem de la taula hi havia el senyor Lázaro i la seva muller. Ell estava assegut talment com si representés l'òpera *Marina* en aquell acte que canten "a beber,

a beber y apurar". Em vaig prendre la llibertat de dir-li: "Senyor Lázaro, per què ha tornat, si al nostre país encara estan a flor de pell les nafres de la nostra guerra?". Em contestà: "Saps lo que més m'ha motivat deixar Cuba i venir a Catalunya? Doncs per tornar a menjar botifarra amb mongetes". El vaig abraçar.

Com a colofó i reflex del sentit que tenia de prendre's la vida poc seriosament és la resposta que va donar a un periodista que li va preguntar quines paraules li agradarien que estiguessin gravades a la làpida sepulcral. Ell va dir que hi posessin el "Jo te l'encendré".

IMATGES D'UN PASSAT

PEP PADRÓS fira de Cavalls

PEP PADRÓS

L'escenari té lloc, aproximadament, on avui hi ha el pati de l'escola Bernat de Riudemeia. Al peu de la pintura hi ha la data de 1893 i hom pot observar la capella del Sagrament, restaurada pocs anys després per Josep Puig i Cadafalch.

Limatge centenària, d'un mercat a Argentona, copsada pel pintor Josep Cusachs i Cusachs (1851-1908) i titulada *Fira de cavalls*, aquesta obra de 59 x 119 cm va ser subhastada fa uns anys a la Sala Brok de Barcelona.

Aquest pintor va deixar la carrera militar per dedicar-se a la pintura, es va especialitzar en les pintures de cavalls, temes hípics i militars, també va pintar retrats oficials del general Prim, del rei Alfons XIII, del president de Mèxic, etc.